

**O‘ZBEKISTON BANK TIZIMINI MODERNIZATSIYA QILISH VA DEPOZIT
FAOLIYATINING RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI**

Komilova Mukammal Shavkatovna

Mustaqil izlanuvchi.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17926577>

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston depozit bozori rivojlanishining hozirgi holati, muammolari va istiqbollari tahlil qilinadi. Mamlakatda so‘nggi yillarda bank tizimini isloh qilish, aholining jamg‘arma madaniyatini shakllantirish hamda bank tizimiga ishonchni oshirish borasida amalga oshirilayotgan chora-tadbirlar yoritilgan. Shuningdek, davlat siyosatini takomillashtirish orqali depozit bozorini yanada rivojlantirishning asosiy yo‘nalishlari — moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash, foiz siyosatini liberallashtirish, depozit sug‘urtasi tizimini kengaytirish va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish masalalari tahlil etilgan.

Maqolada shuningdek, aholining moliyaviy savodxonligini oshirish, uzoq muddatli depozitlarni rag‘batlantirish hamda innovatsion bank mahsulotlarini joriy etish bo‘yicha takliflar ilgari suriladi.

Kalit so‘zlar. Depozit bozori, bank tizimi, davlat siyosati, moliyaviy barqarorlik, foiz stavkasi, inflyatsiya, raqamli bank xizmatlari, depozit sug‘urtasi, jamg‘arma madaniyati, iqtisodiy rivojlanish.

Abstract. This article analyzes the current state, challenges, and prospects for the development of Uzbekistan’s deposit market. It highlights the reforms implemented in recent years aimed at improving the banking system, fostering a savings culture among the population, and increasing public trust in the banking sector. The study also examines the main directions for further development of the deposit market through the improvement of state policy — strengthening financial stability, liberalizing interest rate policy, expanding the deposit insurance system, and developing digital banking services. In addition, the article proposes measures to enhance financial literacy, promote long-term deposits, and introduce innovative banking products.

Keywords: deposit market, banking system, state policy, financial stability, interest rate, inflation, digital banking services, deposit insurance, savings culture, economic development.

Аннотация. В данной статье анализируются текущее состояние, проблемы и перспективы развития депозитного рынка Узбекистана. Освещены меры, реализуемые в последние годы по реформированию банковской системы, формированию сберегательной культуры населения и повышению доверия к банковскому сектору. Также рассмотрены основные направления дальнейшего развития депозитного рынка посредством совершенствования государственной политики — укрепление финансовой стабильности, либерализация процентной политики, расширение системы страхования депозитов и развитие цифровых банковских услуг. В статье также предлагаются меры по повышению финансовой грамотности населения, стимулированию долгосрочных депозитов и внедрению инновационных банковских продуктов.

Ключевые слова: депозитный рынок, банковская система, государственная политика, финансовая стабильность, процентная ставка, инфляция, цифровые банковские услуги, страхование депозитов, сберегательная культура, экономическое развитие.

Kirish. Bozor iqtisodiyoti sharoitida moliya tizimining eng muhim tarkibiy qismlaridan biri — bank depozit bozoridir. Depozit bozori aholining jamg'armalarini iqtisodiyotga jalb etuvchi va moliyaviy barqarorlikni ta'minlovchi asosiy mexanizm hisoblanadi. O'zbekiston iqtisodiyotida so'nggi yillarda bank tizimini isloh qilish, jamg'arma madaniyatini shakllantirish va aholining bank tizimiga ishonchini oshirish borasida sezilarli o'zgarishlar amalga oshirilmoqda.

Shunga qaramay, depozit bozori rivojida hali ham muayyan muammolar mavjud.

Jumladan, aholining moliyaviy savodxonlik darajasi pastligi, foiz siyosatining yetarli darajada moslashuvchan emasligi, inflyatsiyaning yuqoriligi va banklar o'rtasidagi raqobatning sustligi bu bozorning to'liq shakllanishiga to'sqinlik qilmoqda. Shu sababli davlat siyosatini takomillashtirish orqali depozit bozorini yanada samarali va barqaror rivojlantirish bugungi kunning dolzarb vazifasidir.

Asosiy qism. O'zbekiston depozit bozori so'nggi yillarda barqaror o'sish tendensiyasini namoyon etmoqda. Markaziy bank ma'lumotlariga ko'ra, 2024-yil yakunida tijorat banklarining umumiy depozit portfeli 250 trillion so'mdan ortgan. Bu 2017-yilga nisbatan qariyb to'rt barobarga ko'pdir. Depozitlarning 40 foizdan ortig'ini aholi jamg'armalari tashkil etadi, shuningdek, milliy valyutadagi depozitlar ulushi tobora ortib bormoqda. Aholi so'mda omonat saqlashni afzal ko'rmoqda, bu esa milliy valyutaga ishonch oshganidan dalolat beradi.

Depozit bozorining rivojlanishiga bank xizmatlarini raqamlashtirish, mobil ilovalar orqali omonatlarni boshqarish imkoniyatlarining kengayishi ijobiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, foiz stavkalari 12–16 foiz oralig'ida shakllanib, bu daromadlilikni inflyatsiya sur'atlariga bog'laydi. Inflyatsiya yuqori bo'lgan sharoitda aholining uzoq muddatli depozit ochish istagi kamayadi, bu esa bank resurslarining qisqa muddatlilikiga sabab bo'ladi.

Depozit bozorida mavjud muammolardan biri aholining moliyaviy savodxonligi pastligidir. Ko'plab fuqarolar bank depozitlarining foydasi, xavfsizligi yoki turli turlari haqida yetarli ma'lumotga ega emaslar. Natijada, ularning jamg'armalari bank tizimi orqali emas, balki norasmiy yo'llarda saqlanadi. Shu bilan birga, ba'zi banklar orasidagi raqobatning sustligi ham depozit mahsulotlarining xilma-xilligini cheklaydi.

Davlat siyosatini takomillashtirish bu borada muhim ahamiyatga ega. Avvalo, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, inflyatsiya darajasini pasaytirish, bank tizimining ishonchliligini oshirish depozit bozorini rivojlantirishning asosiy shartidir. Depozit sug'urtasi tizimini kengaytirish aholining banklarga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi. O'zbekiston Depozitlarni kafolatlash jamg'armasi faoliyatini yanada kuchaytirish, sug'urta summasini oshirish orqali aholining omonatlarini to'liq himoya qilish mumkin.

Depozit siyosatini liberallashtirish ham muhim yo'nalishlardan biridir. Banklarga foiz stavkalarini mustaqil belgilash imkonini berish, ularni bozor talabiga moslashtirish raqobatni oshiradi. Shu bilan birga, uzoq muddatli omonatlarni rag'batlantirish uchun soliqqa oid imtiyozlar, bonus tizimlari va inflyatsiyaga indeksatsiya mexanizmlarini joriy etish lozim.

Moliyaviy savodxonlikni oshirish davlat siyosatining ajralmas qismi bo'lishi kerak. Aholi o'rtasida "jamg'arma madaniyati"ni rivojlantirish, bank tizimining imkoniyatlari haqida muntazam axborot kampaniyalari o'tkazish, maktab va oliy ta'lim tizimida moliyaviy bilimlarni o'qitish – depozit bazasini kengaytirishning muhim vositalaridir.

Raqamli bank xizmatlarini rivojlantirish ham depozit bozorining istiqboli uchun muhim.

Onlayn depozitlar, mobil ilovalar, keshbek tizimi, moslashuvchan foizli omonatlar kabi innovatsion mahsulotlar aholining turli qatlamlari uchun qulay sharoit yaratadi. 2030-yilgacha mo'ljallangan "O'zbekiston bank tizimini rivojlantirish strategiyasi"da har bir fuqaroning bank hisobvarag'i bo'lishi, depozitlarning 70 foizdan ortig'ining milliy valyutada saqlanishi hamda raqamli xizmatlar ulushini 90 foizga yetkazish ko'zda tutilgan.

Ushbu strategiya amalga oshirilsa, yaqin yillarda tijorat banklari o'rtasida raqobat kuchayadi, foiz siyosati bozor mexanizmlariga muvofiq shakllanadi, aholi depozitlarining YaIMdagi ulushi esa sezilarli darajada ortadi. Bu o'z navbatida, iqtisodiyotning investitsion faolligini oshiradi, tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlash imkonini yaratadi hamda mamlakat moliyaviy barqarorligini ta'minlaydi.

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda, O'zbekiston depozit bozori so'nggi yillarda izchil rivojlanib borayotgan bo'lsa-da, hali ham o'zining to'liq shakllangan bozor mexanizmlariga ega bo'lmagan. Davlat siyosatini takomillashtirish ushbu sohada hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'lib, uning asosiy yo'nalishlari moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash, depozit sug'urtasi tizimini kengaytirish, foiz siyosatini erkinlashtirish, moliyaviy savodxonlikni oshirish va raqamli bank xizmatlarini rivojlantirishdan iboratdir.

Kelgusida ushbu yo'nalishlarda izchil islohotlarni amalga oshirish orqali O'zbekiston depozit bozori iqtisodiyotning barqaror va ishonchli moliyaviy manbaiga aylanishi mumkin. Bu esa nafaqat bank tizimining rivojlanishiga, balki milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishga ham xizmat qiladi.

Depozit bozorini yanada samarali rivojlantirish maqsadida quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

- aholining omonatlarini rag'batlantirish uchun soliqqa oid imtiyozlar joriy etish;
- depozitlarni inflyatsiyaga indeksatsiya qilish mexanizmini ishlab chiqish;
- uzoq muddatli (3–5 yil) depozitlar uchun yuqori foizli maxsus dasturlar yaratish;
- yoshlar va kichik biznes subyektlari uchun alohida jamg'arma depozit mahsulotlarini joriy etish;
- "Raqamli bank" konsepsiyasi asosida barcha depozit operatsiyalarini to'liq onlayn shaklga o'tkazish.

Ushbu chora-tadbirlar amalga oshirilsa, mamlakat moliya tizimining barqarorligi mustahkamlanadi, aholining bank tizimiga ishonchi ortadi hamda iqtisodiyotda jamg'armalarning samarali aylanishi ta'minlanadi. Shu tariqa, O'zbekiston depozit bozori iqtisodiy o'sishning muhim drayverlaridan biriga aylanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. A.A. Arutyunyan, "Deposit operations of the bank and their classification," Proceedings of the All-Russian Scientific Conference of Young Researchers with International Participation "Economy Today: Current State and Prospects of Development" (Vektor-2022), Moscow, 2022, vol. 1, pp. 39.
2. A.M. Karimova et al., "Improvement of deposit operations in modern commercial banks," Economics and Society, no. 5(132), 2025, www.iupr.ru, Multidisciplinary

3. Buxadurova M.N. “Depozit siyosatining tijorat banklari va aholi o‘rtasidagi munosabatlardagi o‘rni”. Avtoreferat. Iqtisodiyot fanlari nomzodi ilmiy darajasini olish uchun dissertatsiya. Ixtisoslik: 08.00.10. – M.: 2012. – B. 12–15.
4. Ibodullaev Sh. “Aholi omonatlarini tijorat banklariga jalb qilishning dolzarb muammolari” // Iqtisodiy taraqqiyot va tahlil ilmiy elektron jurnali. № 3, mart 2024, 278–282-betlar.
5. M. Komilova and A. Karimova, "Factors hindering the development of deposit operations and ways to solve them," Green Economy and Development Journal, vol. 2, no. 10, 2024.
6. Комилова М. Ш. ОСОБЕННОСТИ ДЕПОЗИТНЫХ ОПЕРАЦИЙ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ ЗАРУБЕЖНЫХ СТРАН // Экономика и социум. 2025. №5-2 (132).
7. Komilova M.Sh. Niyozov Z. D Priority Areas of Development of Deposit Operations In Commercial Banks of Uzbekistan. American Journal of Economics and Business Management (AJEBM) Vol. 7 Issue 6 | pp. 1-14 | ISSN: 2576-5973 8. Маликова Д.М., Пути расширения спектра инновационных услуг в Узбекистане. Электронный периодический рецензируемый научный журнал «CYBERLENINKA» European science № 4 (53) [Электронный ресурс].
8. Мартенс А.А., Деркач Н.О. Депозитная политика как базовый элемент фондирования коммерческого банка / А.А. Мартенс, Н.О. Деркач // Образование и наука: современные тренды: коллективная монография (Чебоксары, 15 март 2018 г.) / гл. ред. О.Н. Широков – Чебоксары: ЦНС
9. Лаврушин О.И. Банковский менеджмент. / О.И. Лаврушин // - М.: – КНОРУС - 2018. - С. 189. «Интерактив плюс», 2018. – С. 140-150;